

10 Pressja Redakcji

Arkady Rzegocki

Zapomniana stolica Polski

Polski Londyn to dla nas z jednej strony wyrzut sumienia: za błędy, które rzuciły tam Polaków w czasie wojny i za błędy, które kazały im tam emigrować w ostatnich latach. Polski Londyn jest też jednak wezwaniem: do zachowania ciągłości historycznej z II RP, podważenia dziedzictwa PRL i budowy silnej III RP.

DZIEDZICTWO I PAMIĘĆ EMIGRACJI

Po co słuchać Londynu? Po pierwsze dlatego, że od polskiej emigracji powojennej możemy się nauczyć, jak zbudować podmiotowe państwo. Po drugie po prostu dlatego, że żyli tam i umierali nasi rodacy, a my prawie nic o tym nie wiemy.

16 Jan Maciejewski, Krzysztof Mazur
Tamiza wpada do Wisty

Polski Londyn to symbol pewnej niezrealizowanej możliwości, która wciąż może stać się rzeczywistością. To nie tylko przeszłość polskiej polityki, ale jej konieczne jutro. Autorzy kontrastują też dziedzictwo emigracji paryskiej i londyńskiej: to pierwsze było dobre w PRL, to drugie potrzebne jest nam teraz. Polski Londyn powinien stać się fundamentem nowej Polski.

28 Jakub Moroz
Czułość i nieprzejednanie

Polski Londyn to jednak nie tylko dziedzictwo ideowe, lecz także utracone doświadczenie historyczne. Tekst o tym, jak moglibyśmy pamiętać o Londynie, inspirując się W. G. Sebaldem.

41 Paweł Chojnacki
Mała stabilizacja nad Tamizą

Konkretny program badania polskiego doświadczenia emigracyjnego. Jak wyglądało nasze życie codzienne w Londynie? Jak zadamowali się tam Polacy, gdy przestali liczyć na powrót do kraju?

IDEE Z EMIGRACJI

Tu próbujemy przypomnieć kilka zapomnianych, ale ważnych, aktualnych lub choćby ciekawych idei z emigracji.

- Paweł Rojek
52 Teoria Strefy Środkowej
Analiza polskiej koncepcji federacyjnej, rozwijanej w czasie wojny i na emigracji, między innymi przez Kazimierza Smogorzewskiego (1896–1992). W tej koncepcji stawiano na związki z państwami Międzymorza, a nie – jak później w doktrynie Giedroycia – z państwami ULB.
- Grzegorz Lewicki
65 Powrót do Jagiellonów
Pozostajemy w kręgu geopolityki. Oskar Halecki (1891–1973), wybitny historyk, który wprowadził termin „Europa Środkowo-Wschodnia”, był wielkim zwolennikiem idei jagiellońskiej. Na ile aktualne są jego koncepcje?
- Paweł Chojnacki
72 Mesjanizm Drugiej Wielkiej Emigracji
Zaskakująca wędrówka po marginesach emigracyjnej filozofii. Kim byli i czego chcieli londyńscy dziwacy: Bogdan Wielkopolski (zm. 1978), Tadeusz Dzieduszycki (1896–1976), i Zygmunt Natęcz (1905–1985)?
- Remigiusz Okraska
88 „Luksemburgizm” Adama Ciołkosza
Mało kto wie, że Adam Ciołkosz (1901–1978), wzór patriotycznego socjalisty, flirtował na emigracji z Różą Luksemburg. Był to jednak niewinny związek, wymierzony w ZSRS i PRL.

REALIZM I EMIGRACJA

- No właśnie, co było bardziej realistyczne: zostać czy wracać? Stanisław Cat-Mackiewicz, wybitny realista polityczny, najpierw został, a potem wrócił. Co o tym sądzić?*
- Paweł Gotowiecki
102 Pożegnanie z emigracją
Historia Cata: premiera rządu na uchodźstwie, który nagle decyduje się na powrót do kraju i publikuje zjadliwe Zielone oczy (2012b). Czy chodziło tylko o pieniądze, czy może o realizm?
- Jan Maciejewski
108 Ogary czy jamniki?
Cat potępiający samego siebie. W rozmowie z Mieczysławem Grydzewskim w studio Polskiego Radia w Warszawie 14 czerwca 1956 roku komentuje niedawno wydaną powieść political-fiction Jerzego Putramenta.

SENS EMIGRACJI

Oddajmy w końcu głos Londynowi. Trzy broszury, pierwszy raz przedrukowywane w wolnej Polsce, trzy głosy o sensie emigracji.

- 116 Paweł Chojnacki
Trzy broszury z emigracji
Wstęp do lektury pism Zygmunta Nowakowskiego, Ryszarda Wraga i Zygmunta Czarneckiego. Kim byli, czego chcieli, co im z tego wyszło?
- 120 Zygmunt Nowakowski
Orzeł czy reszka?
Piękna i pełna emocji wypowiedź krakowskiego aktora, pisarza i felietonisty. „Jesteśmy zjawiskiem bez nazwy i bez precedensu w dziejach świata” – pisze o emigracji.
- 142 Ryszard Wraga
Rola i zadania emigracji polskiej
Jeden z najważniejszych tekstów kreślących zadania Londynu. Musimy być niezłomni i bezkompromisowi, bo Polacy w kraju muszą się łamać i chodzić na kompromisy. Wspólnie ocalimy Polskę.
- 168 Zygmunt Czarnecki
Polska wojna w trzeciej – światowej
Legendarna praca zawodowego oficera, analizująca rolę Polski w kolejnej wojnie światowej. Wywołamy spontaniczną partyzancką wojnę i wyzwolimy narody ZSRS.

KRAKOWSKI KREDENS

Tym razem nieco rozszerzona formuła działu. Prócz tradycyjnego krakowskiego wywiadu ze zdjęciem także zgoła niekrakowskie, choć dość kredensowe elementy.

- 188 **Jam krakowiak! Z Półwsia Zwierzynieckiego!**
Z dr. Zygmuntem Nowakowskim rozmawia Jakub Moroz
Wybitny aktor, popularny pisarz, mistrz felietonu i wielki mitosiłnik Krakowa, który zmarł w nędzy na emigracji w Londynie. W rozmowie z nami nie traci jednak blyskotliwego dowcipu.
- 199 **Polski Londyn**
Wiecie, że wielu emigrantów Londyn nazywało Krakowem, a Tamizę – Wisłą? Bo im się kojarzyły plany obu miast. My opisujemy kilkadziesiąt miejsc związanych z Polakami.
- 206 **Tu mówią londyńczycy**
Nagraliśmy kilka wspomnień londyńskich Polaków. Najstarszy z nich, Stanisław Portalski, zmarł niedługo przed publikacją tego tekstu. Requiescat in pace!

EKSPRESSJE

Jak zwykle, trochę wierszy, trochę krytyki literackiej.

Adam Leszkiewicz
216 Czarna skrzynka

No, mamy wreszcie swój wiersz o Smoleńsku.

Adrian Sinkowski
217 Odpust, Tętno, Doppio, Topiel, Inny, Tranzyt

Adam Leszkiewicz
221 Pępek naszego snu

Esej o pierwszym polskim tłumaczeniu Finnegans Wake Jamesa Joyce'a i dyskusjach, jakie wywołało. W tekście pojawia się tajemnicza formuła.

REPRESSJE ZWYKŁE

W tej tece mamy całkiem sporo komentarzy i polemik. Podzieliliśmy je na dwie grupy – te, które odnoszą się do „Pressji” w ogóle i do rozmaitych szczegółowych propozycji i te, które nawiązują do teki mesjanistycznej, która wywołała spore dyskusje.

Paweł Rojek
230 Czym są Pressje?

Najpierw jednak podsumowanie dwóch lat dyskusji wokół „Pressji”. Odpowiedzi redaktora naczelnego publikowane w różnych miejscach, które dają jakieś pojęcie tego, czym jest, albo raczej czym chciałoby być nasze pismo.

Artur Mrówczyński-Van Allen
240 Jak zmienia się złoto w ołów

Ciężki zarzut wobec idei Posteuropy z 24–26 teki „Pressji”. Stabi z nas intelektualni alchemicy. Chcieliśmy zmienić ołów w złoto, a zmieniamy złoto w ołów. Odpowiedź niestety dopiero w kolejnej tece.

Marcin Suskiewicz
245 Mesjanizm i naturalny cel człowieka

Wnikliwy teologiczny komentarz do programu „Pressji”. To dobrze, że kwestionujemy podział na cele naturalne i nadprzyrodzone, nie należy jednak ich utożsamiać. Najlepiej – jak zwykle – iść za św. Tomaszem.

Marcin Kilanowski
250 Blaski i cienie heterointelektualizmu

Zbiorcza krytyka 25. teki „Pressji” I ♥ lewica. Zdaniem recenzenta, nie udało się nam zrealizować manifestu heterointelektualizmu. A więc jesteśmy tak naprawdę homointelektualni.

- 259 Michał Zabdyr-Jamróż
Prawda i polityczność
Krótką odpowiedź na krytykę Marcina Kilanowskiego. Nasze postulaty traktujemy jako punkt dojścia, a nie punkt wyjścia.
- 261 Jan Krasicki
Ciemności Florenskiego
Dalszy ciąg dyskusji wywołanej artykułem Michaela Hagemeistera (2011) o nowym średniowieczu Pawła Florenskiego.
- 265 Marek Kaplita
Polityka historyczna, kultura pamięci i Nietzsche
Filozoficzny komentarz do tekstów z 24–26 teki „Pressji” o kulturze pamięci. Jest też wnikliwa diagnoza roli i statusu historii.
- 278 Petr Dvořák, Stanisław Ruczaj, Bogdan Strachowski
Apofatyka, analogia i ryby głębinowe
Zbiór trzech krytycznych komentarzy do artykułu Pawła Rojka o logice teologii negatywnej (2012c). Odpowiedź w kolejnej tece.

REPRESSJE MESJANISTYCZNE

- 288 Przemysław Piętaś
Niemesjański mesjanizm Trentowskiego
Po macoszemu obeszliliśmy się w tece mesjanistycznej z Bronisławem Trentowskim. Przemysław Piętaś upomina się, by zaliczyć go w poczet mesjanistów.
- 292 Piotr Popiołek
Koreański mesjanizm *minjung*
Szok i niedowierzanie! W Korei Południowej też mają swój mesjanizm, ludowy, religijny, mocno lewicujący, przypominający południowoamerykańską teologię wyzwolenia.
- 298 Bartłomiej Malik
Czy polski mesjanizm jest drogą do Królestwa Maryi?
Okazuje się że tak, wszak celem jest realizacja spotecznego królowania Chrystusa. Czy ktoś będzie nadal twierdził, że mesjanizm jest nie do pogodzenia z katolicyzmem?
- 301 Michał Zabdyr-Jamróż
Szklane domy o trzewiach Lewiatana
Rozwinięcie modernistycznego wątku mesjanizmu. Przecież chodzi o uporządkowanie świata, a więc także uporządkowanie miast. Czasem mesjanistyczna idea „szklanych domów” prowadziła jednak na manowce.

FANTOMOWE CIAŁO SOWY

Zabieramy głos w sprawie ważnej książki Jana Sowy (2011), którą odebraliśmy bardzo osobiście. „Cały podwójny numer czasopisma «Pressje» – pisał autor o Polsce ejdetycznej – służyć może za przykład wręcz wzorcowej artykulacji przekonania o istnieniu zapomnianych i niezwykle wartościowych wzorów polskiej organizacji społecznej, politycznej i kulturowej” (tamże: 19). Sowa próbuje zdemitologizować to przekonanie.

314 Błażej Skrzypulec, Michał Zabdyr-Jamróż Fantazmat idealnej Polski

Sążnista analiza i krytyka twierdzeń Jana Sowy stała się okazją do rozwinięcia kilku idei z *Polski ejdetycznej*. Ostatecznie okazuje się, że to my sformułowaliśmy poszukiwane przez autora pozytywne rozwiązanie problemu peryferyjności.

330 Filip Białek Realne, czyli polskość

Publicysta „*Nowych Peryferii*” nie zostawia suchej nitki na książce Sowy, jest z pewnością bardziej radykalny niż nasi autorzy.

TEKA BRAUNA

W tece mesjanistycznej nawiązywaliśmy do myśli Jerzego Brauna (1901–1975). Od jego bratanka, prof. Kazimierza Brauna, otrzymaliśmy bardzo interesujące materiały archiwalne, które będziemy stopniowo opracowywać i publikować. Jerzy Braun staje się powoli intelektualnym patronem „*Pressji*”.

340 Jerzy Braun Stanisław Brzozowski

Brawurowa interpretacja dziedzictwa patrona „*Krytyki Politycznej*”. Niepublikowane wystąpienie z lat sześćdziesiątych, zachowane w archiwum siostry filozofa.

KOMPRESSJE

Zmieniamy trochę formułę recenzji. Teraz będą krótsze, na dwie strony, ale dzięki temu będzie ich mogło być więcej.

360 E. Winnicka, *Londyńczycy* (Jan Maciejewski)

Bardzo krytyczne omówienie głośnej książki szkalującej – według recenzenta – polską emigrację.

362 S. Cat-Mackiewicz, *Kropki nad i. Dziś i jutro* (Łukasz Miłek)

Przypominamy, „*Pressje*” są patronem medialnym Pism wybranych Mackiewicza pod redakcją Jana Sadkiewicza, wydawanych przez Univeristas.

364 R. A. Ziemkiewicz, *Myśli nowoczesnego endeka* (Paweł Musiałek)

366 M. Iłowiecki, *Pilnowanie strażników* (Krzysztof Wołodźko)

- 368 A. L. Friedberg, *A Contest for Supremacy* (Wojciech Jakóbiak)
370 K. Koehler, *Od morza do morza* (Adam Leszkiewicz)
372 A. Dobosz, *Pustelnik z Krakowskiego Przedmieścia* (Paweł Rojek)

PERYSSKOP

Krótki dział krótkich recenzji czasopism społecznych, kulturalnych i intelektualnych.

- 376 „Ethos” 2012, nr 97–98 (Marek Przychodzeń)
377 „Kultūros barai” 2012, nr 9 (Sabina Karmazinaitė)
378 „Liberté!” 2012, nr 12 (Sebastian Gatecki)
379 „Політична Критка” 2011, nr 2 (Angelika Kowalik)
380 „Więź” 2012, nr 11–12 (Marcin Kędzierski)
381 „Twórczość” 2012, nr 11 (Adrian Sinkowski)

Arkady Saulski

382 Rycerze ojczyzny i Maryi

Na koniec opowiadanie. Jest krew, konfederacja barska i Polska, a więc wszystko to, co najbardziej lubimy.

- 397 Bibliografia
410 Biografia
414 Summary (Grzegorz Lewicki)
-

Redakcja informuje, że autorzy tekstów nie odpowiadają za komentarze w spisie treści i pod swoimi artykułami.